
UPRAVLJANJE RIZIKOM LIKVIDNOSTI BANKE SA STANOVIŠTA INTERNE REVIZIJE

Mirko Savić

Univerzitet Sinergija

Raje Baničića bb

055-213-132

mirkosav@teol.net

Sažetak: *Da bi banka upravljala rizikom likvidnosti mora imati odgovarajuće informacije o svojoj izloženosti i dešavanjima na tržištu. Neophodno je da banka ima internu reviziju koja ima zadatak da analizira, prati, kontroliše i izvještava o riziku likvidnosti. Finansijski pokazatelji predstavljanju osnovu za donošenje odluka o upravljanju rizicima sa kojim se banke susreću u toku poslovanja. Interna revizija na osnovu dobijenih pokazatelja ukazuje menadžmentu banke na visinu izloženosti rizika.*

Likvidnost za banku je jedan od najvažnijih faktora poslovnog uspjeha, zbog toga je i posebna pažnja posvećena ovom fenomenu.

Ključne riječi: likvidnost banke, upravljanje rizikom, interna revizija.

Abstract: *In order to control the solvency risk, banks need to have appropriate information about their disposal and happening on the market. It is necessary for bank to have an internal auditing, whose main task would be to analyze, control and to inform about the solvency risk. The base for making the decisions of controlling the risks, to which the banks are dispose to, during their business transactions, are the financial indicators. On the basic of given indicators internal auditing would inform the bank management about the level of risk disposal.*

The bank solvency is one of the most important factors of business success, that is why this phenomenon needs great attention.

Key words: bank solvency, risk controlling, internal auditing.

1. UVOD

Banke u Republici Srpskoj, kao i Bosni i Hercegovini su glavni učesnici na finansijskim tržištima. One obezbjeđuju likvidnost drugim finansijskim institucijama i održavaju pouzdan platni sistem zemlje. S toga je neophodno obezbjeđiti stabilan i bezbjedan bankarski sistem zasnovan na upravljanju izloženosti banke pojedinačnim vrstama rizika.

Rizici u poslovanju banaka su karakteristika svakog bankarskog posla. Sa osvajanjem novih instrumenata, novih tehnika i strategija, lista rizika se neprestano širi. Za bankare i zajmodavce uopšte, neizvesnost raste sa: promjenama u kamatnim stopama, promjenama depozita i sa sposobnošću dužnika da vrate kredite. Da bi se rizik izbegao ili barem smanjio u prihvatljive granice, potrebno ih je na efikasan način upravljati.

Postoje sljedeći ključni rizici sa kojima se banke suočavaju: rizik likvidnosti, kreditni rizik, tržišni rizik, rizik kamatne stope, valutni rizik, operativni rizik i rizik zemlje. Rizik likvidnosti je vodeći finansijski rizik u bankarstvu. Interna revizija ima glavnu ulogu u analizi i procjeni rizika likvidnosti pojedine banke.

2. INTERNA REVIZIJA RIZIKA LIKVIDNOSTI BANKE

Rizik likvidnosti proizilazi iz nesposobnosti banke da podmiri dospjele obaveze u datom roku i koju mogu dovesti banku u položaj da mora naglo prodati svoju aktivu po niskoj cijeni

kako bi izmirila dospjele obaveze. Banka je likvidna ako nesmetano izmiruje dospjele obaveze uz zadržavanje potrebne rezerve likvidnosti.

Osnovni uzrok nelikvidnosti je u:

- vremenskoj neusklađenosti izvora sredstava i plasmana banke i
- nemogućnosti banke da proda dio svoje aktive ili da posudi sredstva.

Banke mogu povećati likvidnost efikasnijim upravljanjem aktivom i pasivom kako bi smanjile ili izbjegle rizik likvidnosti. Za razliku od tržišnog rizika, koji se ne može izbjeći, rizik likvidnosti može se u potpunosti izbjeći dobrom poslovnom organizacijom i upravljanjem bilansnim i vanbilansnim pozicijama.

Da bi se utvrdio stepen likvidnosti banke, neophodno je grupisati aktivu banke prema stepenu likvidnosti koja može biti u obliku: primarne i sekundarne likvidnosti. Primarnu likvidnost banaka čine izdvojena sredstva kod centralne banke, gotovina i višak iznad rezerve likvidnosti. U sekundarnu likvidnost banke spada primarna likvidnost i svi dodatni izvori likvidnosti koji se mogu brzo pretvoriti u likvidna sredstva, npr. investicije banaka u državne hartije od vrijednosti i hartije od vrijednosti centralne banke. Nivo sekundarne likvidnosti je promjenljivog karaktera jer je u direktnoj zavisnosti od primarne likvidnosti. Ukoliko banka raspolaže viškom sredstava primarne likvidnosti, ona će investirati u hartije od vrijednosti i dobiti veću kamatu nego kada bi ta sredstva držala u obliku primarne rezerve likvidnosti.

Rizikom likvidnosti banke mogu upravljati na tri načina:

- upravljanjem aktivom, odnosno uticajem na veličinu likvidne aktive na primjer pretvaranjem manje likvidnih oblika imovine u novac,
- upravljanjem pasivom, odnosno povećanjem obaveza u situacijama nelikvidnosti novim zaduživanjem na tržištu kapitala, privlačenjem depozita komitenata i na druge načine
- upravljanjem aktivom i pasivom, odnosno kombinacijom prethodne dvije metode.

U mjerenju likvidnosti banke mogu se koristiti indikatori koji predstavljaju odnose pozicija aktive i pasive bilansa banke. Jedni od najčešćih indikatora koji interni revizori koriste u svom radu su prikazani u tabelama.

Naredna tabela prikazuje likvidnost banke X u RS za period od 31. 12. 2007. do 31. 12. 2008.god.

Koeficijenti osjetljivosti banke X na rizik likvidnosti

	OPIS / PERIOD	31.12.2007.	31.12.2008.
1.	Kratkoročna aktiva /	2.419.939	2.875.840
	Kratkoročna pasiva	2.723.637	3.478.314
	%	89	83
2.	Kratkoročna aktiva /	2.419.939	2.875.840
	Ukupna aktiva	4.312.439	5.573.738
	%	56	52
3.	Kratkoročna pasiva /	2.723.637	3.478.314
	Ukupna aktiva	4.312.439	5.573.738
	%	63	62
4.	Neto kratkoročna pasiva/	303.698	602.474
	Ukupna aktiva	4.312.439	5.573.738
	%	7	11
5.	Neto krediti /	2.286.299	2.911.824
	depoziti	3.599.983	4.733.865
	%	64	62
6.	Neto krediti i akreditivi /	2.290.378	2.920.642
	Ukupna aktiva	4.312.439	5.573.738
	%	53	52

Iz tabele možemo zaključiti da likvidnost banke X je u velikoj mjeri zastupljen, te da banka drži relativno visok nivo novčanih sredstava, koji čini 30 % ukupne aktive. Takođe se vidi iz tabele da ročna usklađenost sredstava i izvora sredstava je zadovoljena i ona predstavlja jedan od osnovnih uslova održivosti likvidnosti. Predstavljeni koeficijenti se primjenjuju kao osnova za reviziju rizika likvidnosti banke.

Jedan od važnih indikatora za analizu pozicije likvidnosti je praćenje i kontrola propisanih minimalnih uslova za ročnu usklađenost finansijske aktive i pasive po preostalom roku dospjeća za vremenske periode (1-30 dana, 1-90 dana, 1-180 dana) dat je u sljedećoj tabeli:

	OPIS / PERIOD	31.12.2007	31.12.2008	indeks
a)	Preostali rok dospjeća od 1-30 dana			
1.	Ukupna finansijska aktiva	2.678.549	2.483.018	93
2.	Ukupne finansijske obaveze	1.891.910	2.007.935	106
3.	Razlika	786.639	475.083	60
4.	Ostvareno u % (1/2*100)	141,58	123,66	
5.	Propisani minimum (u %)	100	85	
6.	Više od propisanog minimuma (4-5 u %)	41,58	38,66	
7.	Manje od propisanog minimuma (5-4 u %)	0	0	
b)	Preostali rok dospjeća od 1-90 dana			
1.	Ukupna finansijska aktiva	2.922.480	2.827.249	97
2.	Ukupne finansijske obaveze	2.754.274	2.822.766	102
3.	Razlika	168.206	4.483	3
4.	Ostvareno u % (1/2*100)	106,11	100,16	
5.	Propisani minimum (u %)	100	80	
6.	Više od propisanog minimuma (4-5 u %)	6,11	20,16	
7.	Manje od propisanog minimuma (5-4 u %)	0	0	
c)	Preostali rok dospjeća od 1-180 dana			
1.	Ukupna finansijska aktiva	3.149.420	3.073.592	98
2.	Ukupne finansijske obaveze	2.993.430	3.356.504	112
3.	Razlika	155.990	-282.912	
4.	Ostvareno u % (1/2*100)	105,21	91,57	
5.	Propisani minimum (u %)	95	75	
6.	Više od propisanog minimuma (4-5 u %)	10,21	16,57	
7.	Manje od propisanog minimuma (5-4 u %)	0	0	

Iz prikaza se vidi da je na nivou banke ročna usklađenost u okviru propisanih limita. Poređenjem ročne usklađenosti sa krajem 2007. godine evidentno je poboljšanje, posebno kod ročnosti 1-90 dana i 1-180 dana, na šta je značajan uticaj imalo sniženje propisanih limita i to za ročnost od 1-30 dana sa 100% na 85%, za ročnost od 1 - 90 dana sa 100% na 80% i za ročnost od 1-180 dana sa 95% na 75%. Aktiva mjerena po preostalom roku dospjeća do ugovorenih rokova za sve navedene ročnosti ima veću stopu rasta od iznosa izvora mjerenih na isti način. Ročna struktura izvora je baza za ročnu strukturu plasmana, te se planiranje izvora i ukupne likvidne pozicije banke moraju uskladiti sa planiranom kreditnom politikom. Svako ozbiljnije narušavanje ročne usklađenosti može dovesti do problema održavanja likvidnosti, te može pogoršati ukupno finansijsko stanje banke.

3. ZAKLJUČAK

Finansijski pokazatelji pomažu u upravljanju rizikom likvidnosti banke svim korisnicima finansijskih izvještaja. Na osnovu dobijenih rezultata donose se poslovne odluke. Interna revizija zajedno sa menadžmentom banke utiču na smanjenje rizika likvidnosti banke efikasnim upravljanjem.

Za efikasno upravljanje rizikom likvidnosti neminovno je poznavanje svih rizika sa kojim se susreću banke u toku obavljanja svojih aktivnosti. Rizici su bitna stavka u poslovanju banke pa kao takva mora da bude ukomponovana u rad kako menadžmenta banke tako i revizora.

Od kvaliteta upravljanja rizikom likvidnosti i sposobnosti održavanja likvidne pozicije zavisi stabilnost poslovanja banke. Održavanje likvidnosti i upravljanje rizikom likvidnosti je veoma složen i važan segment poslovanja svake banke.

Odgovornost za obezbjeđivanje sposobnosti banke da bez odlaganja izvršava obaveze na dan dospjeća je na menadžmentu banke i organima revizije.

U procesu upravljanja rizikom likvidnosti banka je dužna da osigura ročnu strukturu i usklađenost pozicija aktive i pasive kako ne bi dosegla u stanje nelikvidnosti. Sve navedeno, banka mora obezbijediti imajući u vidu pored uticaja internih faktora na likvidnost banke i uticaj eksternih faktora na ukupno poslovanje banke.

Interna revizija treba da pruža savjete menadžmentu banke u vezi s rizicima koji su zasnovani na sprovedenim analizama. Izloženost od rizika likvidnosti je neminovna za svaku banku i stoga se mora posvetiti posebna pažnja na njeno što efikasnije upravljanje.

LITERATURA

- [1] Andrić, Mirko, Krsmanović, Branko i Jakšić Dejan: *Revizija, teorija i praksa*, Subotica, 2004.
- [2] Gray, Needles: *Finansijsko računovodstvo* – opšti pristup, Savez računovođa i revizora Republike Srpske (SRRRS), Banjaluka, 2001.
- [3] Hennie van Greuning, Sonja Brajovic Bratanovic: *Analiza i upravljanje Bankovnim rizicima*, Zagreb, 2006.
- [4] Rut, Džordž: *Analiziranje finansijskih izvještaja*, Podgorica, 2006.
- [5] Stanišić, Milovan i Stanojević, Ljubiša: *Evaluacija i rizik*, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2005.
- [6] Stanišić, Milovan i Stanojević, Ljubiša: *Revizija u bankarstvu*, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2007.